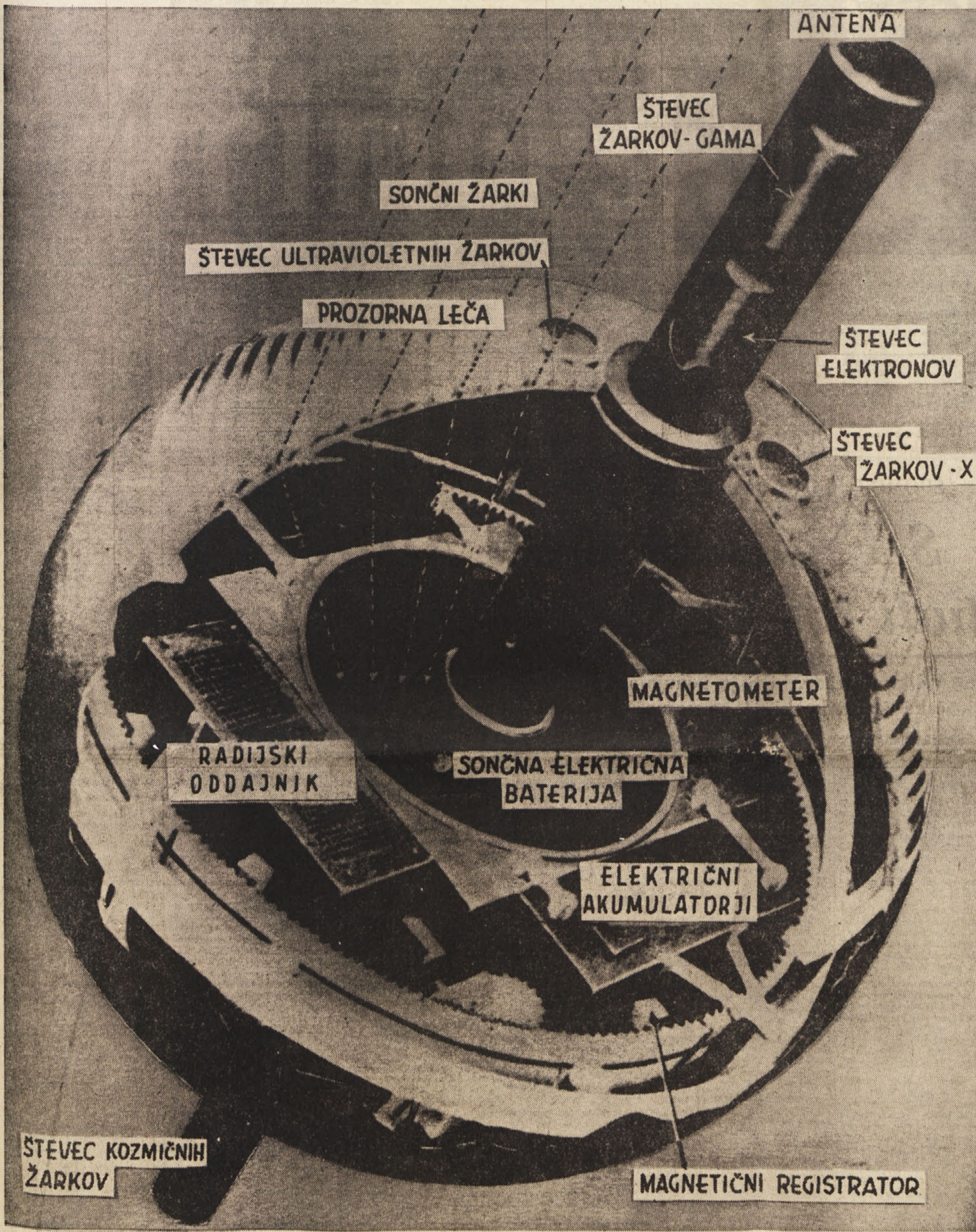

nedeljski Primorski dnevnik

Leto XIII - št. 244 (3779)

TRST, nedelja 13. oktobra 1957

Cena 30 lir

Pet milijonov kilometrov je že preletel «sputnik»

Raketa, ki je od začetka zaostajala za satelitom tisoč kilometrov, leti sedaj že tisoč pet sto kilometrov pred njim

MOSEVA, 12. — Moskovski radio javlja, da je umetni satelit napravil do danes 115-krat pot okoli Zemlje ter je preletel nad pet milijonov kilometrov.

Radio je dalje poročal: «Dosedanja raziskovanja in računi dokazujejo, da se trajanje krožne poti satelita okoli Zemlje stalno manjša. Danes je pot trajala eno uro, 35 minut in 57 sekund. Kot posledica razlike zavihale sile na satelit in na raketo v atmosferi je sprememba hitrosti različna. 10. oktobra je raketa preletela satelit. 11. oktobra je bila približno dve minuti pred njim, t. j. za približno 1000 kilometrov. Danes pa je približno tri minute pred njim, t. j. približno 1500 kilometrov.»

Agencija Tass javlja, da so danes v Moskvi lahko videli s prostim očesom raketo, ki skupno s satelitom kroži okoli Zemlje. Satelit sam pa so lahko videli samo z optičnimi napravami. Tudi znanstveniki iz observatorija v Cambridgeu poročajo, da so danes opazili satelit in raketo, ki sta letela nad Veliko Britanijo. Skupina znanstvenikov v Monmouthu v državi New Jersey v ZDA pa je opazila še neki tretji predmet, ki kroži za satelitom in raketo. Ni izključeno, da gre za zaščitni stožec, s katerim je bil satelit pokrit, ko so ga izstrelili.

Dr. Allen Hynek, ki je zaposlen v astrofizičnem laboratoriju v Cambridgeu v državi Massachusetts, je izjavil, da sta se na podlagi podatkov, ki jih je dobil iz opazovalnih postavljenih na treh različnih krajih, «sopotnikas umetnega satelita začela razkrajati. Kakor je znano, krožita skupno s satelitom tudi tretji del rakete in zaščitni stožec.

Znanstveniki, ki so opazovali danes vse tri satelite, so izjavili, da je sputnik manj svetel in da ga je težje videti, kakor ostala dva predmeta, ki ga spremljata. Dr. Hynek je izjavil, da to pomeni, da se začenja raketa ali stožec približevati Zemlji in prihaja v stadij razkrajanja kakor kak komet.

Sovjetski znanstvenik Mihajlov je izjavil, da je tudi kroženje rakete okoli Zemlje ogromne važnosti. «Mi sedaj vemo, je dejal, da je povsem mogoče ustvariti satelit mnogo večjega obsega in ga opremiti z mnogo popolnejšimi aparati in napravami za merjenje.» Sovjetski fizik Alihanjan pa je izjavil, da bo mogoče izdelati v bližnji prihodnosti satelit, ki bo lahko krožil okoli Zemlje v višini več tisoč kilometrov. Dodal je, da bo izstrelitev satelita omogočila ugotovitev, ali so v višjih plasteh atmosfere mikroorganizmi ali mikrobi. Vendar pa bo treba izstreliti še več satelitov z različnimi napravami, pre-

gonskih sredstev za rakete. Povedal je med drugim, da proučujejo neke vrste elektromagnetnega pogona.

Ameriški znanstvenik Whipple obravnava v pisanem poročilu vprašanje razjedanja površine umetnih satelitov in bodočih vesimirskih ladij, ki bi prišle v stik z meteoriti in z meteorskim prahom v vesmiru.

Medtem se predsednik Eisenhower trudi, da skupno s svojimi najbližjimi sodelavci bistveno revidira program izdelovanja umetnih satelitov in medcelinskih raket. Dva večerajšnja sestanka v Beli hiši sta bila predvsem posvečena proučevanju finančnih sredstev v ta namen. Eisenhower in njegovi sodelavci se sedaj trudijo, da bi predvsem nevtiralizirali neprijetne psihološke posledice med ameriškim in zahodnim javnim mnenjem.

Posvetovalni odbor demokratske stranke je pozval na «skrajni napor, da se znova pridobi položaj ZDA na področju oboroževanja». Bivši predsedniški kandidat Stevenson je opozoril na vpliv, ki ga sovjetski umetni satelit lahko ima na zunanjo politiko ZDA. Posebni odbor senata pa bo v kratkem začel preiskavo o vzrokih zamaknitve pri pripravah medcelinskih raket in umetnih satelitov. Na obtožbe številnih članov kongresa o počasnosti odgovorja vlada, da sta tega kriva prav predstavniška zbornica in senat, ker sta črtala postavke, ki jih je vlada predlagala. Toda ta ugovor zavrača kongres poudarjajoč, da se omejeno črtanje nanaša na splot in vplivalo na delo, ki bi ga bil moral, zlasti kar se tiče izstrelkov, opraviti Pentagon v preteklih letih. V kongresu se glavna odgovornost za zostalost pripisuje polemiki in nasprotovanju med vojsko, mornarico in letalstvom, kdo naj ima prednost nakazil in pristojnost za izdelovanje izstrelkov.

Republikanski voditelj v senatu Knowland se je danes z Eisenhowerjem razgovarjal o teh vprašanjih. Po razgovoru je izjavil na zadnje vprašanje da je zelo verjetno, da se bo sklicalo posebno zasedanje kongresa, na katerem bodo razpravljali o pomanjkljivosti na tem področju v ZDA.

Medtem poročajo o novih poizkusih z izstrelki v Cape Canaveral. Baje so večeraj preizkusili raketi «Thor» in «Snark».

List «Chicago Tribunes» pa je govoril o naporih za pripravo novih in boljših

(Nadaljevanje na 8. strani)

UMETNA LUNA (sputnik)

Članek dr. prof. E. L. Martina

Razmeroma majhna krogla s premerom 58 cm, ki so jo pognali v zrak Rusi v petek 4. oktobra, se je začela vrteti okrog Zemlje in jo obkroži enkrat v eni uri in 36 minutah. Potemtakem obkroži Zemljo vsak dan petnajstkrat v povprečni oddaljenosti 600 km od zemeljskega površja, pri čemer se približa Zemlji do 200 km (perigej), najbolj se pa od nje oddalji kakih 1000 km (apogej). Umetni satelit preteče torej vsak dan nad 660 tisoč km dolgo pot, kar je skoraj dvakratna oddaljenost Lune od Zemlje.

Umetna luna ima s seboj radijski oddajnik. Njegove znake so redno zaznali tudi v tržaškem observatoriju od sobote 5. oktobra do ponedeljka 7. oktobra zvečer. Znakov je bilo 150 vsako minuto in sestojijo iz serije črtic: ta, ta, ta... Astronomska opazovalnica je avtomatično registrirala znake večkrat: pismene, ki jih je zabeležila na traku elektroničnega kronografa; slišne, ki jih je ujel magnetofon, ter vidne, ki jih je zaznal elektronski oscilograf. Eno izmed magnetofonskih registracij, ki jo je zabele-

žil tržaški observatorij, je oddajal tržaški radio v ponedeljek 7. t.m. ob 12.50. Naslednji sprejemni znakov so bili čedalje težavnejši in v nerednih presledkih, ali pa jih splot ni bilo. Kadar so bili znaki slišni, so bili daljši in mnogo slabotnejši. Satelita v Trstu niso videli. Videti ga je izredno težko. V razdalji, ki jo ima umetna luna od nas, je tudi tedaj, kadar je osvetljena od Sonca, komaj tako velika kot pika in bi jo bilo težko videti, tudi če bi mirovala. Umetna luna se pa giblje tako naglo, da bi približno v

eni sekundi preletela lunin premer. Da bi jo videli osvetljeno, mora biti Sonce blizu obzorja. Podnevi imamo Sonce pred seboj in satelit kroži med Soncem in nami zato kaže k nam svojo neosvetljeno polovico. Ponoči imamo Sonce za hrbtom — da se tako izrazimo — in satelit leti pred nami v Zemljini senci. Nekako ob jutranjem svitu ali ob sončnem zahodu pa Sonce osvetli umetno luno od strani in tako lahko povzroči, da jo vidimo. V drugih okoliščinah bi morali nastopiti nadsvetne iz-

redni pogoji, da bi umetni satelit lahko videli. Marsikatera poročila, objavljena v zvezi s tem, niso kar tako sprejemljiva. Nekateri slike, ki so bile objavljene v časopisih in ki naj bi predstavljale sled, ki jo je zapustil na nebu ruski satelit, utegnejo biti zvezdni utrinki, ki nimajo nič opravka z umetno luno.

A še važnejše kot to, da umetno luno vidimo in z nje slišimo znake, pa je dejstvo, da je bil z ustvaritvijo umetne lune storjen prvi določen korak na področju astronavičke.

To je ogromnega tehničnega in znanstvenega pomena. Upajmo, da bodo ljudje še bolj napredovali v miroljubni medsebojni tekmi in dosegli najbolj začetne uspehe. Želimo, da ti uspehi ne bi bili usmerjeni v razdejanje, marveč v to, da se čedalje bolj zboljšajo človeški življenjski pogoji v mirnem sožitju med narodi.

V Trstu, Astronomska opazovalnica 12. oktobra 1957.

Dr. prof. ETTORIO LEONIDA MARTIN RAVNATELJ ASTRONOMSKEGA OBSERVATORIJA

Zoli: „Nič ne skrbi, Fanfani: tudi mi bomo imeli naš satelit...“ (Iz tednika «Espresso»)

